

# Personvern, opphavsrett og samfunnsansvar – inntak og publisering av foto

Seminar, Seksjon for samlingsforvaltning NMF, 3.12.19

Per Olav Torgnesskar, avdelingsdirektør MiA

# Personvern, opphavsrett og samfunnsansvar(?)

- «Med samfunnsansvar menes hvilket ansvar selskaper forventes å påta seg for mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av virksomheten, dvs. hensyn ut over det som er pålagt ved lov» (Regjeringen.no)
- FNs bærekraftsmål (jf. ICOM-revidering)?
- Samme som samfunnsrolle?
- Samme som samfunnsoppdrag?

# Uforandret samfunnsoppdrag

- Forvaltning, forskning, formidling, fornying (Museumsmeldingen, 2009)
- Digital tilgjengeliggjøring av «*så mye som mulig til så mange som mulig*» innenfor gjeldende lovverk (Museumsmeldingen og Digitaliseringsmeldingen, 2009, Riksrevisjonen m.m.)

# Tendenser i samlingsforvaltningen

- Mengdeproblematikk og inntaksstopp
- Økt personvernfokus (GDPR)
- Digitaliseringsetterslep
- Publiseringsetterslep
- Sentralisert digitalisering (NB)
- Spissing av samfunnsoppdraget (riksrevisjon, museumslov, akkreditering)
- Utvidelse av samfunnsansvaret (ICOM-revidering av etiske retningslinjer)

# Mengdeproblematikk og inntaksstopp – eller: etterslepspolitikken dilemma

- Store etterslep på digitalisering og tilgjengeliggjøring er et problem, men kan vi slutte å samle av den grunn?
- Kan vi vente med de store akkvisisjonene til etterslepet er håndtert, eller må vi ha større tålmodighet og langsiktighet, så lenge vi samler kritisk?
- Eks: Kan MiA si nei til et sentralt regionalt fotoarkiv fordi vi har så mye fra før?
- Har inntaksstoppet gått for langt?

**Tija**

**MiA**

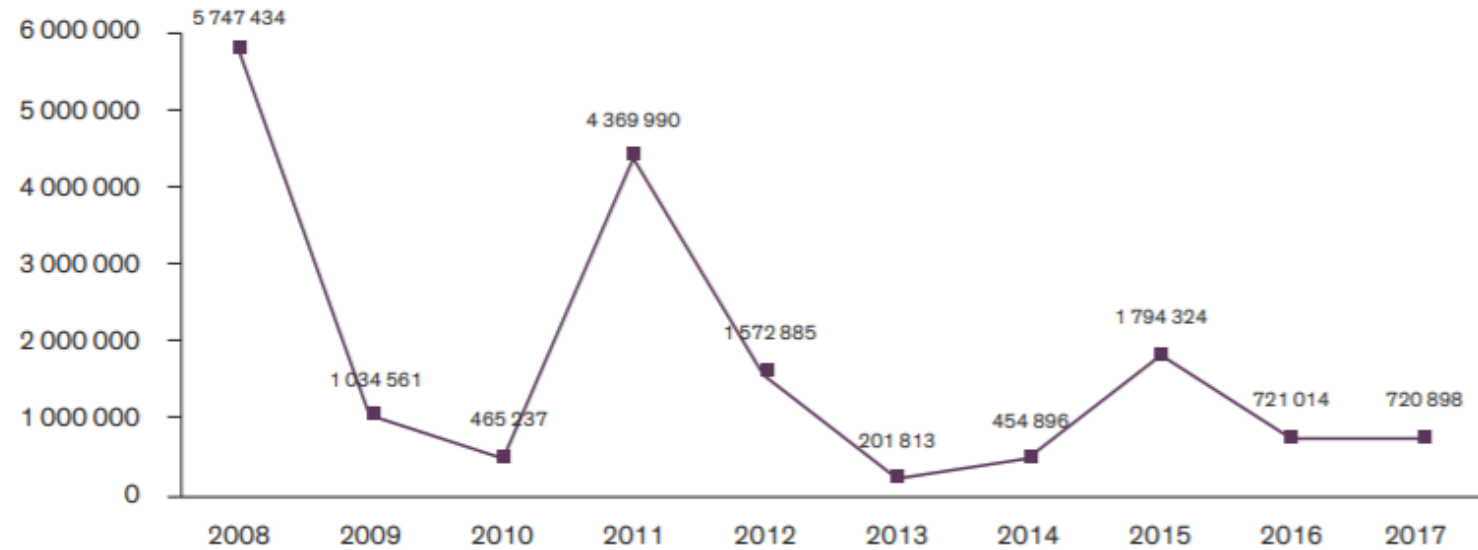
# Fremdeles en utfordring at:

- Kun 12% er digitalisert (2017-tall)
- Kun 6% er publisert
- Etterslepet vokser i mange museer, til tross for moderat tilvekst

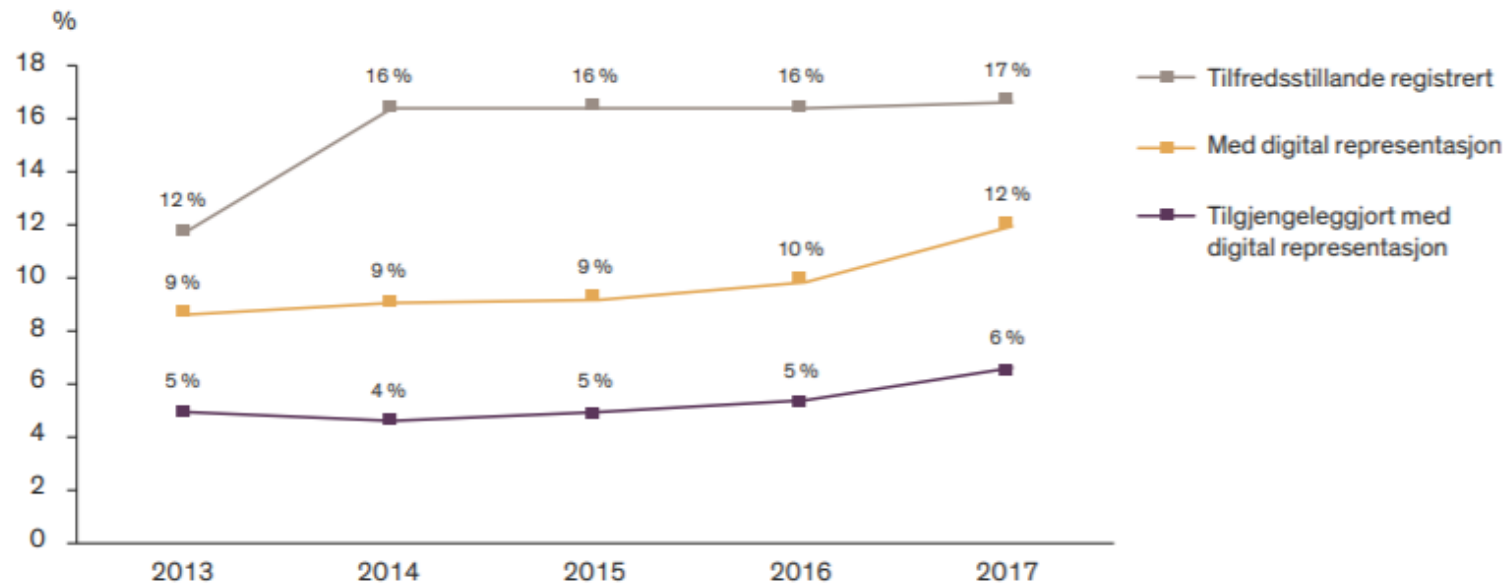


# Statistikk for museum 2017

FIGUR 12: ÅRLEG TILVEKST AV FOTOGRAFI 2008–2017



FIGUR 13: FOTOGRAFI REGISTRERT, DIGITALISERT OG PUBLISERT 2012–2017

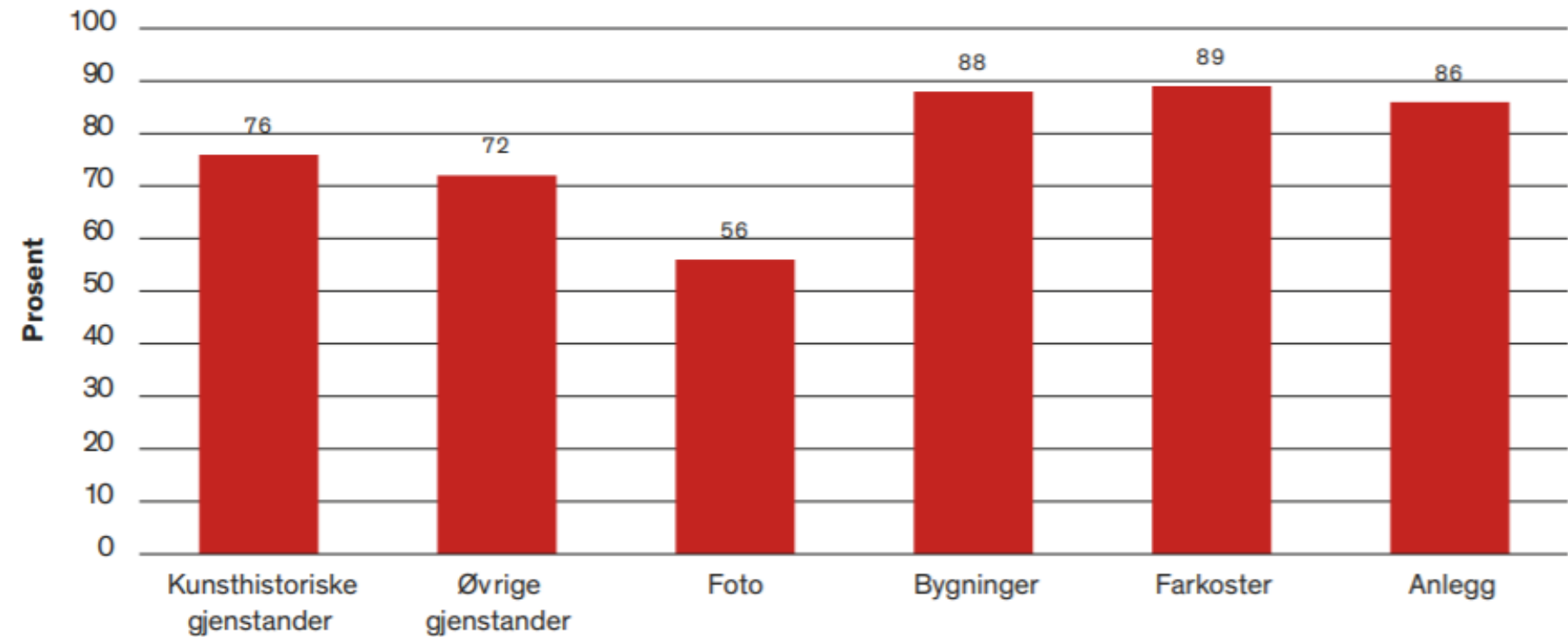






## Kulturrådets museums- undersøkelse 2018

Figur 28: Hvor stor andel av museets samlinger må være digitalisert og tilgjengeliggjort innen neste 10-årsperiode?



Forutsetter fortsatt inntaksstopp og/eller kraftig økning i digitalisering og publisering!

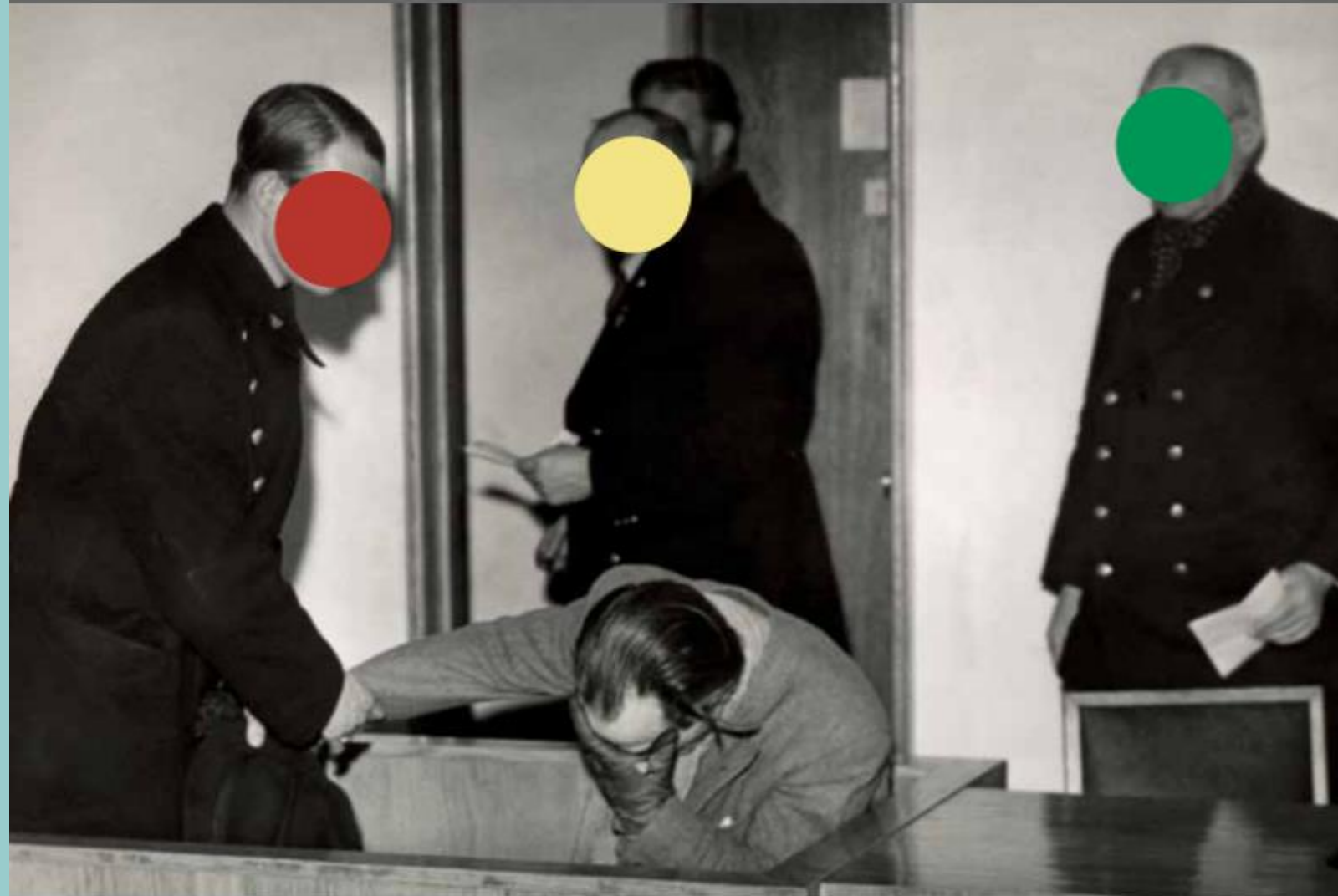
# Konklusjon(?)

- Etterslep kan ikke hindre oss i å drive nødvendig samlingsutvikling
- Samtidig må samlingsutviklingen være planmessig, koordinert og sterkt prioritert
- Samtidig må produksjonstakten, både på digitalisering og publisering, opp dersom vi skal nå målene vi (museene) har satt oss for de neste 10 årene
- (Er Nasjonalbiblioteket løsningen?)

# Tendenser personvern og opphavsrett

- Økt personvernfokus (GDPR)
- Økt vektlegging av opphaver (revidering av åndsverklov)
- Rettspraksis støtter etablert praksis og lovforståelsen lagt til grunn i «Fotojuss», men gir ikke svar på sentrale grenseoppganger, som verk/bilde (Sjøwall-saken)
- Ingen radikale endringer i museenes adgang til publisering av innhold/foto

2012:



# FOTOJUSS

#72

**FOR ARKIV, BIBLIOTEK OG MUSEUM**  
PER OLAV TORGNESKAR (RED.)



NORSK KULTURRÅD  
*Arts Council Norway*



RIKSARKIVET



Nasjonalbiblioteket

**MiA**

## 1.2 Prinsipper for webpublisering

1. Arkiv, bibliotek og museer bør etterstrebe åpenhet og delingskultur, og bidra til ny bruk i nye sammenhenger av nye brukere. Dette bør praktiseres innenfor rammen av gjeldende lovverk, og med vekt på brukerinteresser.
2. Opphavsmannens ideelle rettigheter skal respekteres. Fotografens navn angis alltid der det er kjent. Er fotografens identitet ukjent angis dette med «Fotograf ukjent». Ideelle rettigheter gjelder også for materiale der vernetiden er utløpt.
3. Angi tydelig om bildet publiseres i bearbeidet form, for eksempel beskåret, detalj e.l. Dette er god skikk også for eldre materiale der vernetiden er utløpt.
4. Alt materiale bør merkes med opphavsrettslig status/lisens, og med eksplisitte og liberale bruksvilkår når det gjelder abm-institusjonens eventuelle rettigheter.
5. Grunnleggende metadata (bl.a. fotograf, eier, tid, sted) bør lagres i bildefilen.
6. Der man ikke har funnet frem til rettighetshavere, bør det tydelig opplyses om institusjonens forsøk på å avklare rettigheter, og intensjon om å betale eventuelle vederlag.
7. Det bør være enkelt å ta kontakt dersom man har eventuelle synspunkter eller innvendinger mot publiseringen.
8. Det bør reageres raskt på eventuelle klager, bl.a. bør materiale kunne fjernes raskt.
9. Alt materiale som er falt i det fri (utløpt vernetid) bør publiseres uten restriksjoner og merkes med CC-Public Domain Mark «PDM» eller tilsvarende. Digitalisering genererer ikke ny opphavsrett.
10. Digitalisert materiale bør gjøres så lett tilgjengelig som mulig, og tillate så utstrakt bruk som mulig.

# Kjernepunkt

- Samfunnsoppdraget forutsetter en liberal rettighetsforvaltning med vekt på brukerinteresser
- Liberal rettighetsforvaltning krever at lovens tolkningsrom benyttes til beste for brukerne
- Samtidig må opphavers ideelle og økonomiske rettigheter vektlegges
- Interessene må balanseres, som i loven, men med vekt på brukeren der loven gir tolkningsrom

# Samfunnsoppdrag og inntak

- Museenes samfunnsoppdrag forutsetter fortsatt samlingsutvikling
- Brukerinteresser bør ha høy prioritet i dialog og avtaler med givere (full kontroll, alle rettigheter, fri bruk)
- Men – rettighetsbegrensninger bør likevel ikke forhindre inntak av relevant materiale. Fremtidige brukerinteresser har også verdi!
- Ingen lov hindrer inntak! (eller?)

# Samfunnsoppdrag og publisering

- Krever aktiv utnyttelse av lovens handlingsrom, også gråsoner
- Kan innebære risiko, både juridisk og økonomisk
- Bør derfor forankres i styrer og ledelse i form av policydokumenter o.l.
- For viktig til å avgjøres av fagpersoners ulike rolleforståelse og tradisjoner



# Avslutningsvis...

- Stol på samfunnsoppdraget – det gir ryggdekning. Ingen lover har som intensjon å undergrave samfunnsnyttig museumsvirksomhet
- Samfunnsoppdraget fritar derimot ikke for ansvar eller krevende avveininger
- Diskuter, dokumenter og forankre – da er mye gjort (ref. Sjøwall)



Skandinavisk juletreutstilling, Oslo bymuseum 1965. Foto: Knut B. Eng